

Priser på fiskeöverlåtelse – varför ska de samlas in?

Författare:

Cecilia Hammarlund

Jonatan Pupp

Staffan Waldo

Kontakt AgriFood Economics Centre: staffan.waldo@slu.se

Innehåll

1. Introduktion	2
2. Vad visar priser på fiskeöverlåtelse?.....	3
2.1 Så fungerar priserna	4
2.2 Att utvärdera systemen med fiskerättigheter	5
2.3 Att utvärdera andra förvaltningsåtgärder	7
3. Prisuppgifter i andra länder	8
3.1 Australien	8
3.2 Nya Zeeland	9
3.3 USA.....	10
3.4 Island	11
3.5 Danmark	12
3.6 Nederländerna	12
4. Problem med för lite och otillförlitliga data	13
5. Diskussion	14
6. Slutsatser.....	17
Referenser	18

1. Introduktion

System med överlåtbara fiskerättigheter – eller individuella överförbara fiskekvoter (ITQ; Individual Transferable Quotas) som de ofta benämns – används för att allokera fiskekvoter mellan fiskeföretag och har fått stort internationellt genomslag (Hoshino med flera, 2020; Brinson och Thunberg, 2016). Systemen innebär att det är möjligt att köpa och sälja fiskerättigheter. Enligt fiskeriekonomisk teori kommer vinsterna för fisket som helhet att öka när mindre effektiva fiskare väljer att sälja fiskerättigheter till lönsamma fiskare.

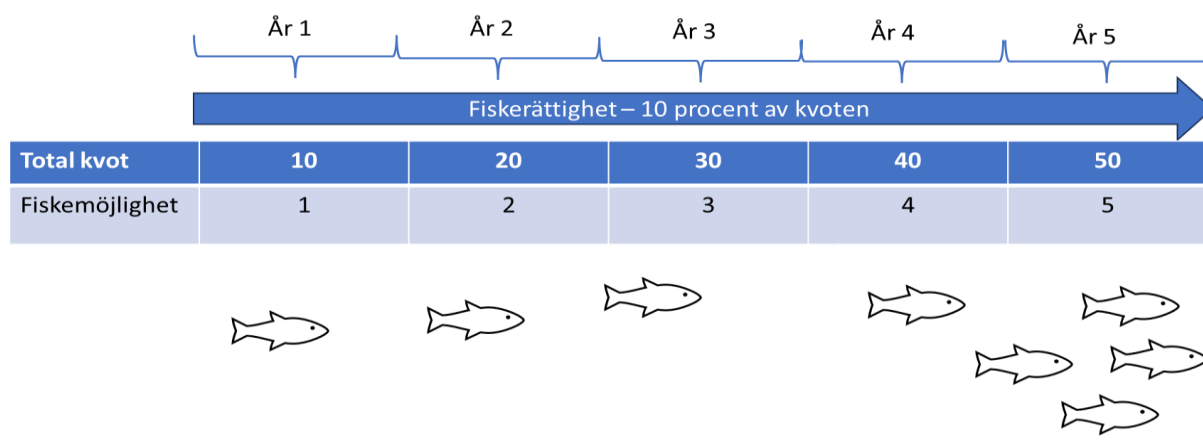
Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har analyserat fiskerättigheter i ett svenskt perspektiv i två regeringsuppdrag (HaV, 2020; HaV, 2023) och dragit slutsatsen att överlåtbara fiskerättigheter kan bidra med bland annat ökad förutsägbarhet och lönsamhet i fisket, ett förenklat regelsystem, bättre förutsättningar för investeringar i modernare och miljövänligare teknik, samt anpassning av kapacitet till tillgängliga fiskemöjligheter inom vissa segment.

Med utgångspunkt i ovanstående analyser har HaV fått i uppdrag av regeringen att föreslå ett system med överlåtbara fiskerättigheter i det svenska demersala fisket (fiske efter bottenlevande arter; Regeringen, 2023). En viktig fråga är om information om priser på fiskerättigheter och fiskemöjligheter bör samlas in och användas för uppföljning av systemet. En fiskerättighet är en andel av en årlig fiskekvot och mängden fisk som får fiskas varje år kallas för en fiskemöjlighet. I ett system med överlåtbara fiskerättigheter kan andelen säljas permanent eller så kan den årliga fiskemöjligheten säljas till en annan fiskare under året (se ruta 1 för definitioner). Syftet med den här rapporten är att få en bättre bild och förståelse för hur prisuppgifter för överlåtelser av både långsiktiga fiskerättigheter och kortsiktiga årliga fiskemöjligheter kan användas, samt hur en insamling av prisuppgifterna kan ske.

Ruta 1: Definition av fiskerättighet, fiskemöjlighet och fiskeöverlåtelse

Med en *fiskerättighet* avses en långsiktig rätt att fiska en andel av en fiskekvot. Om kvoten ökar för ett visst år kommer fiskaren ha rätt till större fångster under det året. En fiskerättighet kan säljas permanent till en köpare i ett system med överlåtbara fiskerättigheter. Den årliga fångstmängden fiskaren får genom sin fiskerättighet kallas *fiskemöjlighet*. Även fiskemöjligheterna kan säljas men försäljningen avser då endast en mängd fisk (mätt i kilo eller ton) som kan fiskas under ett specifikt år. I rapporten använder vi även begreppet "fiskeöverlåtelse" som ett samlingsnamn för handel med både fiskerättigheter och årliga fiskemöjligheter.

Figuren visar hur en fiskerättighet som ger tillgång till tio procent av den totala kvoten ger olika fiskemöjligheter under fem år. Storleken på fiskemöjligheterna beror på hur stor den totala årliga kvoten är.

Handel med fiskeöverlåtelser är vanligt förekommande internationellt och finns även inom svensk fiskeriförvaltning. I Sverige finns handel både inom det så kallade pelagiska systemet (fiske efter framför allt sill, skarpsill och makrill) och i begränsad omfattning inom den nuvarande förvaltningen av demersala arter. I det pelagiska systemet är både fiskerättigheter och fiskemöjligheter köp- och säljbara – det vill säga det går både att handla med långsiktiga andelar i den svenska kvoten för sill, skarpsill och makrill, samt med de årliga fiskemöjligheter som fiskaren har tillgång till genom sina fiskerättigheter (Ds, 2008). Inom ramen för den nuvarande förvaltningen av demersala arter är det möjligt att handla med fiskemöjligheter över året, men det är inte möjligt att köpa eller sälja långsiktiga fiskerättigheter (HaV, 2020 och 2023).

Vi börjar med en diskussion om vilken typ av information priser på fiskeöverlåtelser innehåller och hur den kan användas för att analysera fiskeriförvaltning. Diskussionen baseras på tidigare litteratur som använt priser på fiskeöverlåtelser. Sedan beskriver vi hur insamlingen av priser på fiskeöverlåtelser går till i ett antal utvalda länder. Slutligen diskuterar vi potentiella problem med prisdata baserat på internationella erfarenheter och svenska förutsättningar.

2. Vad visar priser på fiskeöverlåtelser?

I det här avsnittet beskriver vi hur priser på fiskeöverlåtelser fungerar och hur de enligt teorin förhåller sig till andra faktorer som påverkar fisket. Vi diskuterar också hur priser på

fiskeöverlåtelse har använts i studier som utvärderar förvaltningen av fisket, både system med fiskerättigheter och andra förvaltningsåtgärder.

2.1 Så fungerar priserna

I teorin ger priser på fiskerättigheter information om värdet av fisket på lång sikt medan priser på fiskemöjligheter (som endast gäller för ett fiskeår) ger information om värdet av fisket på kort sikt. På långsikt handlar det om det *förväntade* värdet av framtida vinster i fisket eftersom man inte kan veta med säkerhet hur stora vinsterna kommer att bli (Newell med flera, 2007; Pascoe med flera, 2019).¹ Höga priser på fiskerättigheter innebär att yrkesfiskare förväntar sig att fisket kommer att vara lönsamt i framtiden, oavsett om de fiskar själva eller säljer fiskerättigheten vidare. Låga priser innebär att yrkesfiskare förväntar sig lägre lönsamhet. Det kan till exempel vara fallet om förvaltningen av ett fiske misslyckas och leder till att fiskbestånden förväntas bli mindre i framtiden.

Priset på en fiskemöjlighet speglar den vinst som fiskare förväntar sig få när fiskemöjligheten används under året. I ett system med fiskerättigheter är det möjligt för fiskare att sälja sina årliga fiskemöjligheter om de inte själva vill använda dem. Fiskare kommer då att sälja fiskemöjligheter så länge som vinsterna av att fiska själv är lägre än vinsterna av att sälja fiskemöjligheter. På motsvarande vis kommer fiskare att köpa fiskemöjligheter av andra fiskare om vinsten av att fiska är större än priset för att köpa fiskemöjligheten (Pascoe med flera, 2019).

Priser på årliga fiskemöjligheter och långsiktiga fiskerättigheter hänger samman eftersom priset på en fiskerättighet i teorin är lika med det förväntade värdet av framtida fiskemöjligheter. Den som använder sig av en fiskerättighet kommer varje år att få tillgång till de fiskemöjligheter som kvoten ger rätt till. Värdet av fiskerättigheten är i teorin därför det samlade värdet av fiskemöjligheterna. Eftersom framtiden är osäker kommer priset vara lika med det förväntade värdet som inte behöver vara det samma som det värde som sedan blir realiserat.² I ett välfungerande system med fiskerättigheter kommer priset på en fiskemöjlighet vara avsevärt mindre än priset på en fiskerättighet som ju ger rätten att fiska under en längre period. I verkligheten tenderar skillnaderna inte vara så stora som man kan förvänta sig (Asche, 2001). Med tiden förväntas ett system med överlåtbara fiskerättigheter göra så att prisskillnaderna ökar eftersom det är rimligt att fiskerättigheterna upplevs som mer säkra när systemet är väl etablerat (Pascoe med flera, 2019).

Information om priser på fiskerättigheter och fiskemöjligheter är viktigt för en välfungerande marknad och därav intressant för både yrkesfiskare och myndigheter. För fiskare minskar kostnaderna för att sälja och köpa fiskerättigheter om priser finns tillgängliga. Den som vill köpa fiskeöverlåtelse behöver till exempel inte kontakta varje säljare individuellt om priser finns tillgängliga. Det blir då lättare för fiskare att ta beslut om vilka fisken de ska ägna sig åt eller om de ska lägga ned delar eller kanske hela sitt fiske (Holland med flera, 2015; Lee och Demarest, 2023). En yrkesfiskare som har höga kostnader för att fånga en viss art kan till exempel välja att inte fiska arten om priserna på fiskerättigheter är höga, det vill säga hen tjänar mer på att sälja sina fiskerättigheter till andra fiskare än att använda dem själv. Priserna ger dessutom information om hur lönsamt fisket förväntas bli i framtiden. Om priserna på fiskerättigheter för

¹Eftersom det är rimligt att framtida vinster är värda mindre än nutida bör värdet diskonteras. Om diskonteringsräntan är hög innebär det att framtida vinster (hundra kronor om tio år) är värda mindre än nutida vinster (hundra kronor idag). Det diskonterade värdet kallas för ett nuvärde och beräknas som $Nuvärde = \sum \frac{Vinst_t}{(1+d)^t}$ där t är tid och d är diskonteringsränta (se Henderson (2023) för en enkel förklaring av nuvärden).

² Priset på en fiskerättighet beräknas alltså som summan av de diskonterade priserna på de fiskemöjligheter som fiskerättigheten kommer att ge under den tidsperiod den gäller för.

en art till exempel är låga ger det yrkesfiskaren information om att marknaden (det vill säga andra yrkesfiskare) inte förväntar sig höga vinster i framtiden.

2.2 Att utvärdera systemen med fiskerättigheter

Ett viktigt argument för att information om priser på fiskeöverlåtelse ska samlas in av myndigheter är att de kan användas för att utvärdera systemen för fiskerättigheter. Eftersom marknaden för fiskeöverlåtelse är skapad av myndigheter för att hantera resurser som behöver förvaltas gemensamt av samhället är det viktigt att följa upp hur systemet fungerar. Nedan diskuterar vi hur priser på fiskeöverlåtelse har använts i olika studier för att undersöka system med fiskerättigheter. Först diskuterar vi vad studierna säger om utvecklingen av priser på fiskeöverlåtelse, det vill säga hur priserna förändras över tid och hur mycket de fluktuerar. Sen redovisar vi vad studierna kommer fram till när det gäller sambandet mellan priser på överlåtelse och vinster i fisket. Slutligen diskuterar vi också hur risker i fisket relateras till priser på överlåtelse i studierna.

Utvecklingen av priser på fiskeöverlåtelse

Som nämndes ovan så kommer lönsamheten att stiga i fisket enligt teorin när det blir möjligt att handla med fiskeöverlåtelse. Då stiger också priserna på fiskeöverlåtelse.³ Genom att studera utvecklingen av priser över tiden kan man undersöka om systemet leder till att lönsamheten ökar med tiden och undersöka hur snabbt utvecklingen sker (Stage med flera, 2016; Oostdijk med flera, 2019). Flera studier visar att priserna för fiskeöverlåtelse stiger över tid efter att ett system med överlåtbara fiskerättigheter har införts (Newell med flera, 2005; Jin med flera, 2019; Lee och Demarest (2023)). Newell med flera (2005) studerar över 150 fisken i Nya Zeeland som ingår i ett system med överförbara fiskerättigheter som började införas där på 1980-talet. De visar att priserna på fiskerättigheter ökade efter att systemet infördes och att priserna ökade mest i fisken där kvoterna minskades mycket när systemet infördes. Liknande resultat finner Jin med flera (2019) som undersöker systemet för fiskerättigheter för kammussla i nordöstra USA och Lee och Demarest (2023) som undersöker fisket efter bottenlevande arter i nordöstra USA.

I ett välfungerande system med fiskerättigheter kommer alla fiskemöjligheter att utnyttjas. Om det finns fiskemöjligheter som inte utnyttjas blir priserna låga vilket kan vara ett tecken på att systemet inte leder till att lönsamheten ökar som förväntat. Emery med flera (2014) visar att priserna på fiskemöjligheter sjönk när dessa inte utnyttjades till fullo. De undersöker ett hummerfiske i Australien och visar att priserna blev lägre samtidigt som fisketrycket ökade när kvoterna sattes för högt.

Ett annat sätt att undersöka om marknaden för fiskerättigheter fungerar är att titta på hur mycket priserna för fiskeöverlåtelse varierar. Om priserna varierar väldigt mycket tyder det på att marknaden inte är särskilt välfungerande vilket kan bero på att kostnaderna för överlåtelse är höga (Ropicki och Larkin, 2014). I början när ett system med fiskerättigheter införs kan prisvariationen vara större men man förväntar sig att den ska avta med tiden (Newell med flera, 2005; Oostdijk med flera, 2019)). Newell med flera (2005) undersöker det nyzeeländska fisket och finner att priserna på både fiskemöjligheter och fiskerättigheter i genomsnitt varierar allt mindre under den femtonårsperiod (1986–2000) som de undersöker. Detta tyder på att marknaden blir mer stabil med tiden. Om prisvariationen inte avtar med tiden kan det vara ett tecken på en dåligt fungerande marknad. Ropicki och Larkin (2014) visar att priserna på fiskemöjligheter varierar mycket i fisket efter "röd snapper" i mexikanska golfen under hela den tidsperiod som undersöks (2007–2011). Trots att det inte finns några restriktioner på handel mellan olika regioner varierar priserna mycket mellan olika regioner. De visar också att fiskare

³ Vi antar att den initiala tilldelningen av fiskerättigheter bygger på historiska fångster och att de som fiskat tidigare får fiskerättigheter utan att betala för dem (detta är vanligt i de system för fiskerättigheter som finns idag (Byrne med flera, 2024)).

med större kontaktnät kan förhandla sig till lägre priser än andra fiskare när de köper fiskemöjligheter. Likaså kan fiskare med många kontakter förhandla sig till högre priser när de säljer fiskemöjligheter (Ropicki och Larkin, 2014).

Priser på överlåtelse och vinster i fisket

På en välfungerande marknad borde fiskare handla med fiskeöverlåtelse så länge kostnaderna för dem (dvs. priset) inte överstiger de vinster de kan få ut av att nyttja dem. Om fiskare till exempel kan göra stora vinster i fiske efter havskräfta är de beredda att betala mer för fiskeöverlåtelse för havskräfta. Det borde då finnas ett positivt samband mellan priser på fiskeöverlåtelse och vinster i fisket. Det borde också finnas ett positivt samband mellan priser på fiskeöverlåtelse och faktorer som ökar vinsten (till exempel högre priser på fisk/skaldjur) och ett negativt samband mellan priser på fiskeöverlåtelse och faktorer som minskar vinsten (till exempel högre priser på bränsle).

I teorin kommer alltså priserna på fiskeöverlåtelse att vara högre ju större vinster fiskare kan göra men det är få studier som undersöker sambandet mellan priser på fiskeöverlåtelse och vinster i fisket. Jin med flera (2019) är ett undantag och de visar att priset på fiskemöjligheter drivs av de vinster som gjordes i fisket den senaste veckan.⁴ Studien undersöker ett fiske efter kammussla på den amerikanska atlantkusten där överlåtbara fiskerättigheter introducerades 2010. Även priserna på långsiktiga fiskerättigheter ökar när priset på fiskemöjligheter ökar i detta fiske. Författarna drar därför slutsatsen att utvecklingen av priser på överlåtelse är som förväntat utifrån teorin, det vill säga priserna på fiskeöverlåtelse stiger när vinsterna i fisket stiger. Intressant är också att det är möjligt att använda information om priser i studien trots att antalet överlåtelse är få, något vi återkommer till i sista avsnittet i rapporten.

Några studier undersöker inte sambandet mellan priser på fiskeöverlåtelse och vinsterna direkt utan tittar på intäkter eller kostnader i fisket. Om intäkterna för fisket ökar blir det lättare för fiskare att gå med vinst och intäkterna ökar om priserna på fisk ökar. Newell med flera (2005) undersöker förhållandet mellan priser på fiskeöverlåtelse och exportpriser på fisk och finner att priserna på fiskeöverlåtelse är högre när exportpriserna är höga (dagens exportpriser förväntas spegla framtidens exportpriser när det är fiskerättigheter som undersöks). Likaså visar Lee och Demarest (2023) att när priserna på bottenlevande arter i nordöstra USA ökade ledde det till högre priser för årliga fiskemöjligheter.

Om kostnaderna för att fiska ökar blir det svårare för fiskare att gå med vinst. Då borde efterfrågan på fiskeöverlåtelse minska och priset på dem sjunka. För att undersöka sambandet mellan priser på fiskeöverlåtelse och fiskekostnader använder Newell med flera (2005) ett kostnadsindex där kostnader för arbetskraft, bränsle och andra insatsvaror ingår. De visar att när kostnaderna för att fiska är höga är priserna på fiskeöverlåtelse lägre i det nyazeeländska fisket. Här finns emellertid en skillnad mellan fiskerättigheter och fiskemöjligheter, där effekterna är tydligare för de kortsiktiga fiskemöjligheterna. Detta beror troligtvis på att kostnadsförändringar (framför allt förändrade bränslekostnader) kan vara kortvariga (Newell med flera, 2005).

Priser på överlåtelse och risker i fisket

Det finns ett antal studier som jämför priser på fiskemöjligheter och priser på fiskerättigheter för att undersöka om olika fisken upplevs som mindre finansiellt riskabla när ett system med överlåtbara fiskerättigheter införs (Asche, 2001; Newell med flera, 2005; Pascoe med flera, 2019). Om priset på en fiskemöjlighet (möjligheten att fiska en viss mängd av en viss art under ett år) ligger nära priset för en motsvarande fiskerättighet är det ett tecken på att framtida vinster i fisket upplevs som mycket osäkra. Ett system med fiskerättigheter förväntas minska osäkerheten med tiden. Pascoe med flera (2019) visar att skillnaderna mellan priser på fiskerättigheter och

⁴ Även makroekonomiska faktorer, mätt som kvartalsvis BNP i USA, påverkade vinsterna i fisket.

fiskemöjligheter ökade med tiden när ett system för fiskerättigheter infördes i fisket efter hummer i Australien. Detta tolkar de som att yrkesfisket tror att fisket kommer att vara lönsamt även i framtiden och att fiskare är villiga att se fiskeförvaltningen i ett längre perspektiv. Newell med flera (2005) kommer fram till liknande slutsatser för det nyzeeländska fisket då de visar att priser på fiskerättigheter har ökat mer än priserna på årliga fiskemöjligheter. De menar dock att det bara delvis kan förklaras av att fiskerättigheterna upplevs som allt mindre riskfyllda eftersom det också kan bero på att räntorna blev lägre rent generellt under den tidsperiod som undersöks, dvs. alla typer av investeringar upplevdes som mindre riskfyllda.

Även om ett system med fiskerättigheter förväntas leda till att de finansiella riskerna i fisket minskar kan skillnader finnas mellan olika typer av fisken. Newell med flera (2005) finner att priser på fiskerättigheter är lägre i fisken där den naturliga dödligheten är hög. Om dödligheten är hög förväntar man sig mer variation i fiskbestånden från år till år vilket ökar osäkerheten i hur stora fångster fiskarna kan förvänta sig.

2.3 Att utvärdera andra förvaltningsåtgärder

Priser på fiskeöverlåtelse kan även användas för att undersöka effekter av andra förvaltningsåtgärder inom och utanför fisket. Det kan handla om förvaltning som är direkt riktad mot fisket (som till exempel regleringar av redskap, förändrade kvoter eller stängningar av lekområden) men kan också vara åtgärder som görs utanför fisket (exempelvis etablering av vindkraftparker eller områden för utvinning av mineraler på havsbotten). Om en åtgärd genomförs kan priser på fiskeöverlåtelse användas som en indikation på hur åtgärden påverkar vinsterna i fisket. Priser på fiskeöverlåtelse skulle även kunna användas som underlag till diskussioner om ekonomisk kompensation för intrång i möjligheter att bedriva fiske. I detta avsnitt ges några exempel.

Fiskeriförvaltningen kan ha nytta av information om priser på fiskeöverlåtelse för att reglera bifångster. Om kvoterna för en art förväntas öka borde, som vi sett ovan, även priset på fiskeöverlåtelse för denna öka. Men i många fall fiskas arter tillsammans och ofta fiskas det efter en målart som ger de största intäkterna men i fångsten finns också olika bifångster som det är nödvändigt att ha fiskemöjligheter för. I många fall är det svårt att undvika bifångster eftersom många redskap inte lyckas selektera fångsterna. Om fiskemöjligheterna ökar för en målart kan det bli nödvändigt att köpa fler fiskemöjligheter för bifångster. Detta driver upp priserna på fiskemöjligheter för bifångsterna. Priset på dessa fiskemöjligheter kan då ge information om hur svårt det är att undvika bifångster på kort sikt (Holland med flera, 2015).

Men även priser på fiskeöverlåtelse för målarter kan påverkas i ett flerartsfiske. Hatcher (2022) visar att om det är olönsamt att köpa fler fångstmöjligheter för bifångster minskar även efterfrågan på fångstmöjligheter för målarter. Detta kan få till följd att priset på fiskemöjligheter inte speglar den vinst i ett specifikt fiske som teorin visar när man enbart analyserar en art.

Priser på fiskemöjligheter kan också användas för att undersöka om höga priser på fiskemöjligheter leder till ökade utkast av fisk (Holland med flera, 2015). Ofta är bifångsterna mindre värdefulla och det kan vara så att det är mer lönsamt att kasta tillbaka fisken än att köpa fiskemöjligheter för den från andra fiskare. Om priser på årliga fiskemöjligheter för bifångster är höga i förhållande till betalningen man får för bifångsten är det inte lönsamt att landa denna. Då ökar risken att fiskare i stället gör utkast. Är priserna på fiskemöjligheterna för bifångster däremot låga i förhållande till priset man får för bifångsten kan fiskaren göra en vinst genom att landa även bifångsterna och därmed är incitamenten för utkast små.

Ett exempel på utkast är när små fiskar som ger lägre priser per kilo kastas tillbaka i havet, så kallad high-grading. Med information om priser på fiskemöjligheter kombinerat med information om landningarnas storlekssammansättning är det möjligt att undersöka om det

landas färre små fiskar när priserna på fiskemöjligheter är höga. Eftersom yrkesfiskare sällan kan kontrollera storleksammansättningen i fångsten ger detta en direkt uppskattning av om mer fisk kastas överbord. Kristoferson och Rickertsen (2009) undersöker om högre priser på fiskemöjligheter leder till ökade utkast av små fiskar i det isländska torskfisket. De finner att priserna på fiskemöjligheter *inte* påverkar mängden utkast i detta fall. De utkast som ändå förekommer beror troligtvis på att fartygen har begränsat med lastutrymme.

Vidare är det möjligt att fiskerättigheter blir mer värdefulla om övervakning och kontroll av fisket är tillförlitlig. Värdet på fiskerättigheter ökar när fiskare upplever att fisket kommer att vara värdefullt även i framtiden. Övervakning och kontroll kan minska risken att fiskbestånd överexploateras och därmed förlorar i värde. Prisuppgifter kan användas för att undersöka om priser på fiskerättigheter har ett samband med omfattningen av övervakning och kontroll. Lee och Demarest (2023) visar att när övervakningen av fisket efter bottenlevande arter i nordöstra USA blir mer intensivt ökar priserna på fiskerättigheterna. De tolkar detta som att det demersala fisket som de undersöker inte följer regleringar i lika hög utsträckning när övervakningen är mindre omfattande.

På senare tid har diskussionen om vindkraft till havs och dess effekter på fisket uppmärksammas. Ett fiske som begränsas av marina vindkraftparker, kan få ökade kostnader vilket kan minska vinsterna. Priserna på fiskeöverlåtelse för ett sådant fiske kan då också minska. Om priser på fiskeöverlåtelse finns tillgängliga är det möjligt att undersöka om det går att belägga att det finns en påverkan på fisket och det kan också vara möjligt att få en indikation på hur mycket fisket påverkas av vindkraftsparkerna. Ett sådant underlag kan vara bra att utgå från när eventuell kompensation till fisket diskuteras.

Ett annat exempel är att priser på fiskeöverlåtelse kan användas när fiskare förlorar fiskemöjligheter i politiska förhandlingar (Holland med flera, 2015). När Storbritannien lämnade den Europeiska unionen (Brexit) och svenska fiskare inte längre fick tillträde till brittiska vatten hade uppgifter om priser på fiskerättigheter kunnat ge en bild av hur stort värde fisket förlorade. I Danmark användes priser på fiskerättigheter när kompensation för förluster av fiskerättigheter i samband med Brexit betalades ut. Det genomsnittliga priset för en andel av den danska kvoten av berörda fiskarter under 2015–2018 användes i beräkningarna (Fiskeristyrelsen, 2023).

3. Prisuppgifter i andra länder

I det här avsnittet diskuterar vi vad det finns för prisuppgifter för överlåtelse i ett antal olika länder. Genomgången är inte en komplett sammanfattning av vilka prisuppgifter som finns tillgängliga utan avser att ge ett antal illustrativa exempel.

3.1 Australien

Sedan juli 2017 måste innehavare av fiskerättigheter rapportera priser vid försäljning av fiskerättigheter (*permanent transfers*) och försäljning av fiskemöjligheter (*lease transfers*) till Australian Fisheries Management Authority (AFMA). AFMA började publicera prisdata år 2019. Datamaterialet rensas för att minska förekomsten av felaktiga värden och aggregeras för att skydda information som kan vara känslig för yrkesfisket. Dessutom används inte priser som är orealistiskt låga eller höga (definierade som mindre än \$0,05 per kg eller mer än \$20 per kg)⁵, och

⁵ Med undantag för små pelagiska fiskare där man valt att inkludera värden som är lägre än \$0.05 per kg samt att ta bort värden som är över \$10 per kg. Detta eftersom fiskeöverlåtelse i allmänhet är lägre räknat i dollar per kilo i detta fiske.

genomsnittliga priser på fiskeöverlåtelse där färre än fem aktörer sålt eller köpt fiskemöjligheter i ett visst specifikt fiske redovisas inte (AFMA 2023a).

Publicerade data är aggregerade för ett fiskeår och de variabler som ingår i datamaterialet inkluderar typ av fiske, fiskart, antalet överlåtelse och det genomsnittliga kilopriset i australienska dollar. Data finns att ladda ned på AFMA:s hemsida: [Quota and gear SFR trading price information | Australian Fisheries Management Authority \(afma.gov.au\)](https://www.afma.gov.au/fisheries-management/quota-and-gear-sfr-trading-price-information#referenced-section-4).

För att ge ett konkret exempel visar tabell 1 de fem fiskerna med flest överlåtelse av fiskemöjligheter under 2021–2022 i Australien. Många överlåtelse gjordes inom fisket efter olika hajarter (exempelvis "gummy shark" och "school shark").

Tabell 1. Priser för fiskemöjligheter för de fem mest handlade arterna i Australien under fiskeåret 2021–2022

Fiske	Art	Antal	Pris per kilo (Aus.\$)
Southern and Eastern Scalefish and Shark Fishery	Gummy Shark	642	3,06
Southern and Eastern Scalefish and Shark Fishery	School Shark	352	3,81
Southern Bluefin Tuna	Southern Bluefin Tuna	190	2,33
Southern and Eastern Scalefish and Shark Fishery	Flathead	185	1,85
Southern and Eastern Scalefish and Shark Fishery	Saw Shark	156	0,52

Källa: Excellfil finns tillgänglig på: <https://www.afma.gov.au/fisheries-management/quota-and-gear-sfr-trading-price-information#referenced-section-4>. Data nedladdad 2024-01-18. En australiensk dollar (Aus.\$) var drygt 7 svenska kronor 2021-2022.

Sammantaget finns information för 44 fiskerna under fiskeåret 2021–2022. I genomsnitt gjordes 69 överlåtelse i fiskerna under perioden. I tretton fiskerna gjordes färre än 10 överlåtelse och i 14 fiskerna var det färre än fem aktörer som var inblandade. När antalet överlåtelse är få blir genomsnittspriserna mer osäkra, något som vi återkommer till längre ned.

3.2 Nya Zeeland

Alla försäljningar av fiskerättigheter måste rapporteras till Nya Zeelands fiskedepartement. Fiskerättigheter benämns som "quota shares" och fiskemöjligheter som "Annual Catch Entitlements" (ACE). Försäljningar ska registreras hos Fishserve, som är ett företag som ansvarar för systemet och administrationen av överlåtbara fiskerättigheter i Nya Zeeland sedan 1999 (Fishserve, 2023a). Både ägarens och köparens uppgifter ska anges i ett formulär, vilket också ska innehålla uppgifter om arter, antalet rättigheter, samt priser. Utifrån prisuppgifterna i formulären beräknas sedan genomsnittliga priser för fiskerättigheter- och möjligheter för olika fisk- och skaldjursbestånd. Priser för fiskerättigheter-och möjligheter publiceras därefter i rapporter som går att beställa på Fishserves hemsida. Rapporterna kan läsas online, skrivas ut eller laddas ned som kalkylblad (Fishserve, 2023b; 2024).

Prisstatistiken från Nya Zeeland innehåller ett stort antal observationer. Exempelvis bygger en av de mest citerade vetenskapliga studierna om priser på fiskeöverlåtelse (Newell med flera,

2005) på cirka 140 000 överlåtelse av fiskemöjligheter och 23 000 överlåtelse av fiskerättigheter under perioden 1986–2000.

3.3 USA

I USA är system för fiskeöverlåtelse uppbyggda kring specifika fisken och regioner, och det finns med andra ord inte ett gemensamt federalt förvaltningssystem. Information om priser på fiskeöverlåtelse är begränsade när det gäller de flesta system med fiskerättigheter i USA. Holland med flera (2015) undersöker 14 system i USA och finner att det endast finns tillräckligt med data för att beräkna genomsnittliga årspriser för fiskerättigheter- och möjligheter för ett fåtal system.⁶

De system som har tillräcklig och pålitlig information för att det ska vara möjligt att beräkna genomsnittliga årspriser på fiskeöverlåtelse för vissa fiskarter finns återgivna i tabell 2. Samtidigt saknas det tillräckligt med data för att skatta prisförändringar under en fiskesäsong samt priser i realtid som kan användas av yrkesfiskare. Likaså finns det inga genomsnittspriser för överlåtelse som handlas i liten utsträckning. För många system finns inga krav på att yrkesfiskare måste lämna prisinformation vid en överlåtelse, vilket innebär att man förlitar sig på frivillighet (Holland med flera, 2015).

Tabell 2. System med fiskerättigheter i USA som innehar tillräckliga data enligt Holland med flera (2015) för att beräkna årliga genomsnittspriser för fiskerättigheter- och möjligheter.

System	Prisuppgifter tillgängliga för:
North Pacific Halibut & Sablefish	Fiskerättigheter- och möjligheter.
BSAI* King & Tanner Crab	Fiskerättigheter (för de mest handlade arterna). Begränsade data för fiskemöjligheter.
Pacific Coast Groundfish Trawl	Fiskemöjligheter (för de mest handlade arterna). Inga överlåtelse av fiskerättigheter före 2014.
Gulf of Mexico Red Snapper	Fiskerättigheter- och möjligheter.
Gulf of Mexico Grouper-Tilefish	Fiskerättigheter- och möjligheter (för de mest handlade arterna).
South Atlantic Wreckfish	Fiskerättigheter- och möjligheter.
New England groundfish	Fiskemöjligheter (för flertalet arter).
General Category Atlantic Scallops	Fiskerättigheter- och möjligheter.

*Källa: Baserat på Tabell 3 i Holland med flera, 2015. *Bering Sea and Aleutian Islands*

I vissa fall finns det krav på att priserna ska vara konfidentiella och då publiceras bara ett genomsnittspris, exempelvis för de tre senaste överlåtelse. När det är kooperativ som äger fiskerättigheterna finns det oftast inte någon information alls om överföringar som sker inom kooperativet (Holland med flera, 2015).

En databas med priser på fiskemöjligheter samt antalet överlåtelse för olika arter finns hos National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA). Priserna mäts i dollar per "pound" för olika fiskarter. Emellertid saknas priser på fiskemöjligheter för många fiskarter i databasen

⁶ Situationen är i stor utsträckning densamma 2023 som den var vid publikationen av Holland med flera (2015), personlig kommunikation, Eric Thunberg 2023-11-20. Fiskemöjligheter kallas för Quota Pounds (QP) och fiskerättigheter för Quota Shares (QS) i USA.

eftersom underlaget är otillräckligt (NOAA, 2023). Databasen finns tillgänglig på: <https://www.webapps.nwfsc.noaa.gov/apex/ifaq/f?p=155:25>

3.4 Island

Isländska myndigheter samlar idag in priser på fiskemöjligheter men inte priser på fiskerättigheter. Inom forskningen finns ett antal artiklar som använder priser på fiskerättigheter, men priser på dessa har samlats in genom andra kanaler. Gunnlaugsson och Valtýsson (2022) beräknar i sin studie priser på fiskerättigheter för isländskt fiske mellan 1993–2019, baserat på data från Islands centralbank, tidningsartiklar och opublicerade rapporter. Författarna kunde endast få fram data på priser på fiskerättigheter för de fem mest handlade demersala fiskarterna. Man uppskattade därför det genomsnittliga värdet på de övriga rättigheterna som en andel av genomsnittspriset för alla fiskarter (Gunnlaugsson och Valtýsson 2022).

Priser på isländska fiskemöjligheter redovisas på island.is som är en gemensam hemsida för isländska myndigheter:

<https://island.is/v/gagnasidur-fiskistofu/gagnasidur?pageName=ReportSection4ce086cbd6149a60bd90>

Hemsidan är på isländska och innehåller bland annat information om:⁷

- Innehav av permanenta fiskerättigheter som andel av fiskekvoten (Isländska: Hlutdeildir). Här finns exempelvis information om namn på fartyg, fiskerättigheter vid årets början och vid årets slut, men inte priser på fiskerättigheterna.
- Fiskemöjligheter per år (fiskerättighet som andel * total fiskekvot; isländska: Aflamark)
- Överlåtelser av fiskemöjligheter (Isländska: Viðskipti). Databasen innehåller **priser** och kvantiteter för fiskemöjligheter för respektive kvoterad art.

Ett exempel på information om priser på isländska fiskemöjligheter finns i tabell 3.

Tabell 3. Exempel på priser på fiskemöjligheter i isländskt fiske.

Fiskekvot	Mängd (ton)	Medelpris (Isländska kr/kg*)	Lägsta pris (Isländska kr/kg*)	Högsta pris (Isländska kr/kg*)
Torsk (Þorskur)	19 340	456	0	550
Kolja (Ýsa)	9 055	317	0	555
Sej (Ufsi)	14 904	26	0	40

* 1 SEK = 13 ISK. Data för perioden 20230101–20230831.

Av tabell 3 framgår bland annat att det isländska fisket under den studerade perioden handlade med möjligheten att fiska cirka 19 000 ton torsk med ett genomsnittligt pris på 456 isländska kronor per kilo (cirka 35 SEK). Motsvarande data finns även för enskilda överlåtelser, även om det går inte att få information om vilka som är köpare och säljare (Isländska: Útgerðarflokkur).

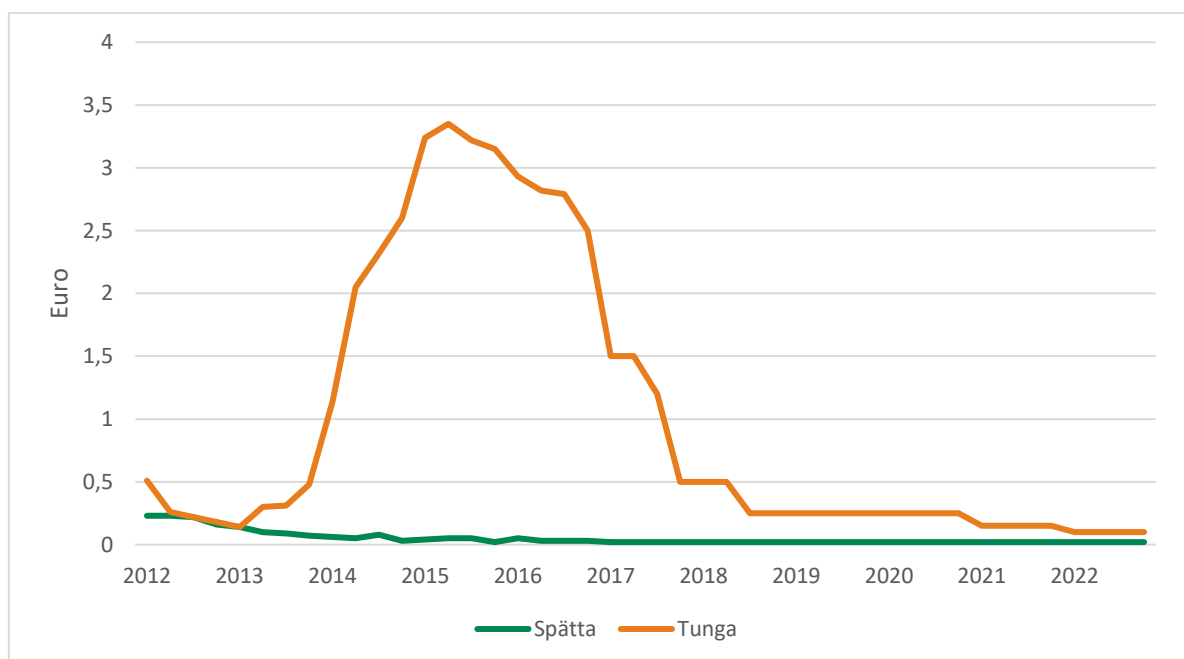
⁷ Personlig kommunikation, Sveinn Agnarsson, University of Iceland

3.5 Danmark

Danska myndigheter samlar inte in priser på vare sig fiskerättigheter- eller möjligheter. Det finns en app där fiskerättsinnehavare kan handla med varandra, men prisdata från handeln samlas inte in av danska myndigheter. För att skatta ett ungefärligt värde på priser på fiskeöverlåtelse används ofta ekonomiska modeller (personlig kommunikation, Rasmus Nielsen 2023-11-20).

3.6 Nederländerna

Nederländerna samlar in information om priser på fiskerättigheter genom företagets bokföring.⁸ För vissa fiskerättigheter framgår priser för individuella arter, för andra har handeln skett i form av paket med flera arter och då framgår endast priset för hela paketet. Priserna har tidigare publicerats men man har upphört med detta av sekretessskäl då antalet överlåtelse av fiskerättigheter är mycket begränsad. Däremot samlas priser för fiskemöjligheter in och redovisas. Priser för handeln med fiskemöjligheter för spätta och tunga redovisas till exempel per kvartal (Wageningen University & Research, 2023), se Figur 2.

Figur 2. Priser (euros) på fiskemöjligheter för spätta och tunga i Nederländerna år 2012–2022.

Som framgår av diagrammet har priset på fiskemöjligheter för båda arterna varit mycket lågt under senare år vilket beror på att de nederländska fiskekvoterna inte har nyttjats fullt ut. Det finns också perioder utan prisuppgifter (syns ej i figur 2) vilket beror på att endast ett fåtal överlåtelse genomförts (Wageningen University & Research, 2023).⁹

⁸ Stycket bygger på personlig kommunikation med Hans van Oostenbrugge 2023-11-20 om inget annat anges.

⁹ Informationen finns på den nederländska versionen av hemsidan, inte den engelskspråkiga.

4. Problem med för lite och otillförlitliga data

Priser på fiskerättigheter kan ge information om hur marknaden värderar fiskerättigheter för olika arter. För att priserna verkligen ska innehålla denna information är det bra om ett större antal överlåtelser genomförs under varje studerad period. Om endast en eller ett fåtal överlåtelser genomförs finns en risk att datamängden är för liten för att analysera fiskeriförvaltningen, och de priser som samlas kan potentiellt bli missvisande. Ett exempel på det senare är om en enskild överlåtelse sker som en del av ett generationsskifte inom familjen där priset då inte nödvändigtvis motsvarar det fulla marknadsvärdet för fiskerättigheten. Om handeln med fiskerättigheter är liten kan en sådan överlåtelse få stor påverkan på genomsnittspriset.

Problemet med få aktörer kallas ofta för en tunn marknad. En tunn marknad medför att priserna blir känsliga för större aktörers agerande eller för enskilda överlåtelser som sker mellan företag som inte är oberoende av varandra (exempelvis inom en koncern eller inom en familj som i exemplet ovan). Ett annat exempel är om det bara finns en stor aktör som vill köpa en viss typ av överlåtelser vilket kan innebära en risk att priserna blir låga (Jin med flera, 2019). Då speglar priserna inte heller värdet av fiskerättigheterna.

Tunna marknader lyfts fram som ett potentiellt problem av Stage med flera (2015) och lyfts av Holland med flera (2015) som en utmaning för prisuppgifter för amerikanskt fiske. De sistnämnda menar att det ofta är svårt att skilja på överlåtelser mellan oberoende företag och överlåtelser mellan företag som har en nära relation till varandra (Holland med flera, 2015).

Eftersom svenskt fiske är litet med relativt få aktörer är tunna marknader en fråga som bör tas i beaktande. HaV (2023) visar att av de fartyg som förväntas ingå i det svenska demersala systemet med överförbara rättigheter stod 77 fartyg för 90 procent av den fiskade kvantiteten 2022. Risken för tunna marknader ökar också vid själva införandet av förvaltning med fiskerättigheter eftersom detta ofta leder till att antalet aktörer minskar när fiskare väljer att sälja sina fiskerättigheter och lämna näringen. Om det blir väldigt få överlåtelser i ett svenskt system finns det anledning att vara försiktig med hur prisinformationen tolkas.

Dagens demersala förvaltningssystem där fiskerättigheterna är uppdelade på individuella fiskare och där handel med årliga fiskemöjligheter är tillåtna kan ge en inblick i hur stor risk det är att det blir alltför få överlåtelser på marknaden. Nedan ges exempel för handel med arterna räka och havskräfta i Skagerrak och Kattegatt, men ingen djupare analys av aktörer och överlåtelser görs.

Tabell 4. Antal överlåtelser av fiskemöjligheter för havskräfta och räka i Skagerrak och Kattegatt 2020 och 2021

	2020	2021
Havskräfta	63	47
Räka	89	48

Som framgår av tabell 4 har det för båda arterna gjorts ett antal överlåtelser under både 2020 och 2021. Detta kan jämföras med överlåtelser av fiskemöjligheter i det nyzeeländska fisket där det i genomsnitt gjordes 51 överlåtelser av fiskemöjligheter per år och bestånd under 1986–2000 (Newell med flera, 2005).¹⁰

¹⁰ I de data som Newell med flera (2005) hade tillgång till fanns alla fiskerättigheter och fiskemöjligheter som överlåtits mellan 1986 och 2000. Totalt sett fanns det rättigheter för 157 olika bestånd i systemet och antalet överlåtelser varierade i hög grad för olika bestånd. Ett annat exempel är Ropicki och Larkin

Räkfisket är ett av de segment där HaV förväntar sig att antalet fartyg minskar i och med ett system med överförbara fiskerättigheter (HaV, 2020). Om flottan minskar och kvarvarande fartyg i större utsträckning än idag har anpassat sitt innehav av fiskerättigheter till önskade nivåer kommer med stor sannolikhet antalet överlåtelse att minska jämfört med tabell 4. Notera att tabell 4 anger överlåtelse av fiskemöjligheter och inte fiskerättigheter. Det framgår inte heller från tabellen hur många olika aktörer som är inblandade eller om överlåtelse genomförts inom en familj eller ett företag. Det senare är en möjlighet om fiskare köpt så kallade kvotbåtar, det vill säga fartyg som man primärt har köpt för fiskemöjligheternas skull och inte för att bedriva fiske med.

Risken för tunna marknader kan påverkas om handeln begränsas av olika restriktioner. HaV (2023) har exempelvis diskuterat begränsningar i handeln baserat på fartygens regionstillhörighet, fartygens längd, fiskeredskap, med mera. Om handeln med havskräfta är uppdelad efter redskap (trålare och burfartyg) finns i praktiken två separata marknader som kan ha olika pris på både fiskerättigheter och fiskemöjligheter. Marknaden för burfiske innehåller då bara överlåtelse mellan burfartyg och den för trålfiske enbart överlåtelse mellan trålare. Detta gör att antalet aktörer på respektive marknad är färre än vad en gemensam marknad för all havskräfta skulle ha varit, givet att det totala antalet fartyg i fisket är det samma.¹¹ Sundström och Waldo (2022) visar exempelvis att det endast fanns ett tiotal överlåtelse av fiskemöjligheter för havskräfta där burfiskare var inblandade år 2020. Av dessa var endast ett fåtal försäljningar eller köp av fiskemöjligheter av havskräfta mellan burfiskare.¹² Om handelsrestriktionerna innebär att fler fartyg stannar i flottan, exempelvis om burfisket med många små aktörer skyddas, kan marknaden i stället komma att bestå av fler aktörer.

När fiske sker efter flera arter kan fiskerättigheter säljas för flera arter i ett paket. Det finns då inte ett pris för varje art. Men genom att samla in information om hur mycket av varje art som ingår i paketen kan priserna uppskattas. Det kan därför vara viktigt att samla in andra data än priser på fiskerättigheter för att göra det möjligt att uppskatta priser på enskilda fiskerättigheter i de fall då dessa inte är direkt tillgängliga (exempelvis kan hedoniska prisstudier¹³ användas (Holland med flera 2015)). Ett exempel ges av Lee och Demarest (2023) som undersöker ett fiske där det är det vanligt att överlåtelse av fiskerättigheter sker för flera arter i ett paket. Det är också vanligt med byteshandel i detta fiske och många gånger är det pris som anges på fiskerättigheterna lika med noll. Trots detta konstaterar författarna att marknaden är relativt välfungerande och att priserna på fiskerättigheter speglar de utifrån teorin förväntade effekterna, som att priserna på fiskerättigheter stiger när fiskemöjligheter eller fiskpriser stiger.

5. Diskussion

Flera utredningar har diskuterat frågan om prisstatistik för fiskeöverlåtelse. Stage med flera (2015) lyfter vikten av att samla in priser på fiskeöverlåtelse i en rapport för Havsmiljöinstitutet, och HaV (2023) föreslår explicit att myndigheten ska få "möjlighet [...]" att kunna samla in

(2014) som använder prisinformation för 1286 överlåtelse av fiskemöjligheter under 5 år i sin analys av "röd snapper" i mexikanska gulfen.

¹¹ Trots detta kan priserna för fiskerättigheter för fiske med olika redskap påverka varandra eftersom priserna på trålfiskad och burfiskad havskräfta påverkar varandra (Hammarlund med flera, 2022).

¹² En analys av priser på fiskemöjligheter skulle dock enkelt kunna kontrolleras för redskap, art, område, tidpunkt m.m. Även om data inte ger möjligheter att analysera varje fiske för sig skulle en analys av hela det demersala fisket eventuellt vara enklare att genomföra.

¹³ I hedoniska prisstudier skattas priset på en vara som en funktion av varans egenskaper. I detta fall kan man tänka sig att priser skattas som en funktion av de olika arter som ingår i överlåtelse av kvot-paket.

prisuppgifter på fiskerättigheter och fiskemöjligheter” (sid 7). Även Riksdagen (2017) menar att det kan ”finnas skäl att se över möjligheten till ökad transparens och öppenhet” (sid 7) vad gäller priser på fiskeöverlåtelse i det pelagiska systemet.

Det finns flera skäl till att samla in priser på överlåtelse. Dels kan priserna användas för att utvärdera och förbättra systemet med fiskerättigheter och annan fiskeriförvaltning, dels kan priserna minska transaktionskostnaderna för fiskenäringen.

Om fiskenäringen förväntar sig att fisket kommer att utvecklas positivt stiger priserna på fiskeöverlåtelse och om de förväntar sig en negativ utveckling sjunker de. I ett system med överlåtbara fiskerättigheter är det viktigt att priserna speglar fiskets värde. Därför bör myndigheter göra uppföljningar av systemet där utvecklingen av priser på överlåtelse är en komponent. Om det exempelvis visar sig att priserna varierar väldigt mycket och att de inte stabiliseras över tiden kan det vara ett tecken på att priserna inte fungerar som signaler om fiskets värde.

Priserna på fiskeöverlåtelse kan användas för att utvärdera olika åtgärder som påverkar fisket. Exempelvis kan en förväntad storskalig utbyggnad av vindkraft förväntas påverka priserna i och med att fiskets lönsamhet förväntas förändras på sikt. Tror fisket på minskat fiske i framtiden på grund av stängda områden blir priset på fiskerättigheter lägre, men om fisket å andra sidan tror att en marin vindkraftspark har en positiv beståndspåverkan som gynnar fisket på sikt kommer priset att öka. Ovanstående är bara ett exempel på hur priser kan användas för att analysera fiskeriförvaltning i en bredare bemärkelse. För svensk räkning finns ett antal större förvaltningsåtgärder som potentiellt kan behöva analyseras under de närmaste åren. Förutom vindkraft pågår i skrivande stund processer om områdesskydd inom EU:s strategi för biologisk mångfald 2030 samt försök med trålförbud i Östersjön (Regeringen, 2022), och i framtiden kan andra åtgärder som påverkar fisket vara aktuella.

Även fisket i sig kan som sagt ha nytta av offentligt tillgängliga priser om dessa annars är svåra att få tag i. Om en fiskare får reda på vad andra fiskare är villiga att betala för fiskerättigheter kan denne avgöra om det är lämpligt att sälja eller köpa överlåtelse. Exempelvis kan en fiskare se om det är mest lönsamt att köpa fiskemöjligheter för bifångster eller om det är bättre att ändra fiskemönster och/eller fiskeredskap för att i stället undvika bifångsterna. På så sätt kommer i första hand de fiskare som lätt kan undvika bifångster att göra detta medan andra kommer att köpa fiskemöjligheter. Detta ger en kostnadseffektiv lösning jämfört med om alla fiskare ska försöka undvika bifångster i samma utsträckning. Samma prisinformation kan naturligtvis vara tillgänglig på annat sätt än genom offentliga data (exempelvis genom digitala handelsplatser).

Ett problem som lyfts både i den internationella litteraturen och i kontakt med myndigheter och institut som samlar in data om fiskeöverlåtelse är att prisdata i många fall baseras på mycket få överlåtelse, dvs. det blir tunna marknader för fiskeöverlåtelse. Ett annat problem som lyfts är att priset på överlåtelse inte alltid återspeglar det korrekta värdet. Exempelvis kan handel ske inom en familj eller ett företag, eller så görs byten av överlåtelse i samband med en penningtransaktion. Med få överlåtelse blir genomsnittspriserna känsliga för denna typ av överlåtelse.

Svenskt fiske är litet med få aktörer och i ett system med överlåtbara fiskerättigheter förväntas antalet aktörer minska ytterligare. Detta gör att antalet transaktioner riskerar att bli få. Om HaV går vidare med att föreslå obligatorisk insamling av priser på fiskeöverlåtelse finns därför en anledning att ta hänsyn till hur utformningen av systemet påverkar kvaliteten på prisuppgifterna. HaV (2023) öppnar exempelvis upp för restriktioner i handeln med demersala fiskeöverlåtelse baserat på exempelvis region, fartygsstorlek, och redskap samtidigt som man konstaterar att 77 fartyg stod för cirka 90 procent av fångstvolymen 2022. Att dela upp marknaden på detta sätt kan minska antalet fartyg som kan handla med varandra vilket i sin tur

gör priserna mindre tillförlitliga på grund av att antalet överlåtelse blir få. Å andra sidan kan restriktionerna också göra att fler fartyg stannar i flottan (exempelvis kan en trälare hindras att köpa upp fiskerättigheter från många små garnfartyg) vilket ger fler aktörer.

Om prisuppgifterna inte speglar fiskets värdering av fiskemöjligheterna skickas inte rätt signaler till fisket och förvaltande myndigheter. Frågan är om risken för tunna marknader gör att nyttan av att samla in uppgifter om priser på fiskeöverlåtelse blir för låg. Nyttan av priserna ska vägas mot kostnader i form av administration av insamling och eventuell publicering av priserna samt potentiella nackdelar för fisket att lämna ut information om specifika kostnader. Ingen analys har gjorts om de administrativa kostnaderna för att samla in prisuppgifter, men att samla in dessa i samband med att uppgifter om kvotandelar eller mängden fisk som ingår i överlåtelse samlas in borde vara förhållandevis billigt. Då kan en utvärdering visa om priserna speglar värdet av fisket vilket är intressant information för både fiskare och myndigheter.

Insamling av data om priser på fiskeöverlåtelse sker i ett antal länder, bland annat USA, Nya Zeeland, Australien, Holland, och Island. I samband med en analys av priser i USA kommer Holland med flera (2015) fram till ett antal rekommendationer när det gäller insamling av priser på fiskerättigheter och fiskemöjligheter. Rekommendationerna sammanfattas och diskuteras nedan.

1. Priser bör samlas in för både fiskerättigheter och fiskemöjligheter för alla oberoende överlåtelse. Med oberoende menar författarna överlåtelse mellan företag som inte ingår i samma koncern eller har andra band mellan sig (exempelvis familj). Obligatorisk redovisning av priserna är önskvärt, inklusive för överlåtelse som sker i form av byten av exempelvis fiskemöjligheter. Även priser som enbart finns tillgängliga för ett paket med flera arter bör samlas in.
2. Om handel med fiskemöjligheter sker mellan ett beredningsföretag som äger fiskerättigheterna och en fiskare kan priset vara rabatterat i utbyte mot att landningarna sker hos det aktuella beredningsföretaget. Då bör information om detta samlas in. För svenska förhållanden är detta endast relevant om HaVs förslag om ett nytt förvaltningssystem gör det möjligt för beredningsföretag att äga fiskerättigheter.
3. Om fiskerättigheter ägs av kooperativ bör priser samlas in för handel både inom kooperativen och mellan olika kooperativ. För svenska förhållanden är detta endast relevant om HaVs förslag om nytt förvaltningssystem innehåller möjligheten för kooperativ att äga fiskerättigheter.
4. Den prisstatistik som inhämtas bör kvalitetkontrolleras.
5. Fördelen med att prisuppgifter finns tillgängliga bör göras tydlig.
6. Prisinformation bör göras tillgänglig på så disaggregerad nivå som möjligt utan att eventuell sekretess om individuella överlåtelse bryts. Författarna exemplifierar med möjligheten att redovisa månadsgenomsnitt snarare än årsgenomsnitt samt priser per segment och/eller område. För den svenska situationen skulle detta kunna innebära att priser redovisas separat för de olika undermarknader som uppstår om handel inte tillåts mellan vissa fartygstyper (exempelvis om fiskeöverlåtelse för havskräfta handlas på separata marknader för trälare och burfartyg).

6. Slutsatser

Vi drar följande slutsatser av vår analys om priser på fiskeöverlåtelse:

- Priser på fiskeöverlåtelse kan användas för att undersöka hur väl ett system med överlåtbara fiskerättigheter fungerar samt ge information till både myndigheter och fiskare om det ekonomiska värdet av fisket efter olika arter. Det är därför värdefullt att samla in prisstatistik.
- Många länder som har förvaltning med överlåtbara fiskerättigheter samlar in statistik om priserna, men långt ifrån alla. Det är vanligt att priserna är offentligt tillgängliga men att publiceringen är sådan att det inte går att koppla priser till enskilda företag.
- Det finns en risk att priset för enskilda överlåtelse inte återspeglar värdet av fisket om exempelvis överlåtelsen sker inom ett företag (eller en familj) eller om delar av överlåtelsen betalas med andra fiskemöjligheter/rättigheter. Det finns därför en poäng att i samband med insamlingen av prisstatistik även samla in information som kan påverka priset på överlåtelsen. Sådan information innebär att prisstatistiken kan kvalitetsgranskas.
- Om antalet aktörer som handlar med varandra är få finns en risk att antalet överlåtelse blir litet. Detta gör att prisinformationen riskerar att bli mindre informativ eftersom priser på enskilda överlåtelse får stort genomslag.
- Antalet observationer av priser för fiskeöverlåtelse för en viss art påverkas av handelshinder i form av begränsningar av vilka fartyg som får handla med varandra (exempelvis begränsningar baserade på storlek, redskap, eller geografisk tillhörighet), dvs. handelshinder delar upp marknaden för fiskeöverlåtelse i flera delmarknader.
- Nyttan av att samla in priser på fiskeöverlåtelse måste vägas mot kostnaderna. Ingen analys har gjorts om kostnaderna för att samla in och bearbeta data, men eftersom överlåtelse kvantitet måste rapporteras in redan idag finns anledning att tro att kostnaden för att även samla in prisuppgifter är relativt låg.

Referenser

- AFMA (2023). Quota and gear SFR trading price information. <https://www.afma.gov.au/fisheries-management/quota-and-gear-sfr-trading-price-information#referenced-section-4> [2023-12-07]
- Asche (2001). Fishermen's Discount Rates in ITQ Systems. *Environmental and Resource Economics*. Volume 19, 403-410. <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1011631714874>
- Brinson, A och Thunberg, E. (2016). Performance of federally managed catch share fisheries in the United States. *Fisheries Research* 179:213-223.
- Byrne C., Oostdijk, M., Agnarsson, S. och Davidsdottir, B. (2024). The Transitional Gains Trap in Grandfathered Individual Transferable Quota Fisheries. *Ecological Economics*. Volume 215, 108013.
- Ds (2008). Överlåtbara fiskerättigheter. Regeringskansliet. Jordbruksdepartementet. Ds 2008:45.
- Emery, T. J., Hartmann, K., Green, B. S., Gardner, C. och Tisdell, J. (2014). Does 'race to fish' behaviour emerge in an individual transferable quota fishery when the total allowable catch becomes non-binding? *Fish and Fisheries*. Volume 15, 151-169.
- EU (2019). Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2013/1380 av den 11 december 2013 om den gemensamma fiskeripolitiken, om ändring av rådets förordningar (EG) nr 1954/2003 och (EG) nr 1224/2009 och om upphävande av rådets förordningar (EG) nr 2371/2002 och (EG) nr 639/2004 och rådets beslut 2004/585/EG (EUT L 354, 11.12.2013, s. 1-53).
- Fishserve (2023a) <https://www.fishserve.co.nz/About> [2023-12-07]
- Fishserve (2023b) <https://www.fishserve.co.nz/information/quota-shares> [2023-12-07]
- Fishserve (2024) <https://www.fishserve.co.nz/report/about-register-reports> [2024-01-16]
- Fiskeristyrelsen (2023). Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Vejledning om kompensation till ejere af fiskefåtter for kvotevaerdistab som følge af brexit.
- Gunnlaugsson, S. B. och Valtýsson, H. Þ. (2022). Sustainability and wealth creation, but no consensus: Recent decades in Iceland's ITQ-managed fisheries. *Marine Policy*. Volume 135, 104836. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X21004474?via%3Dihub>
- Hammarlund, C., Blomquist, J. och S. Waldo. (2022). The Way the Wind Blows: Tracing out the demand for Norwegian Lobster using instrumental variables. *Marine Resource Economics* 37:3, 263-282.
- Hatcher, A. (2022). A Model of Quota Prices in a Multispecies Fishery with "Choke" Species and Discarding. *Environmental and Resource Economics*. 82, 825-846. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10640-022-00689-8>
- HaV. (2020). Utvärdering av systemet med individuella fiskemöjligheter. Regeringsuppdrag N2020/02124. 28 Augusti 2020. Havs- och Vattenmyndigheten.
- HaV. (2023). Uppdrag att analysera faktorer att beakta i system med överlåtbara fiskerättigheter. Regeringsuppdrag LI2023/01496. 16 januari 2023. Havs- och Vattenmyndigheten. HaV. (2023). *Sverige har gjort utfästelser om bevarande av biologisk mångfald till EU*. <https://www.havochvatten.se/arkiv/aktuellt/2023-06-02-sverige-har-gjort-utfastelser-om-bevarande-av-biologisk-mangfald-till-eu.html> [2024-01-10]
- Henderson, D.R. (2023). Present Value. <https://www.econlib.org/library/Enc/PresentValue.html> [2023-12-01].

- Holland, D.S., Thunberg, E., Agar, J., Crosson, S., Demarest, C., Kaperski, S. Perruso, L., Steiner, E., Stephen, J., Strelcheck, A. och M. Travis. (2015). US catch share markets: a review of data availability and impediments to transparent markets. *Marine Policy* 57: 103-110.
- Hoshino, E., van Putten, I., Pascoe, S. och Vieira, S. (2020). Individual transferable quotas in achieving multiple objectives of fisheries management. *Marine Policy*, 113. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2019.103744>
- Jin, D., Lee, M-Y. och Thunberg, E. (2019). An empirical analysis of individual fishing quota market trading. *Marine Resource Economics* 34: 39-57.
- Kristofersson, D. och Rickertsen, K. (2009). Highgrading in Quota-Regulated Fisheries: Evidence from the Icelandic Cod Fishery. *American Journal of Agricultural Economics* 91: 335-346.
- Lee M-Y. och Demarest, C. (2023). Groundfish quota prices. *Fisheries Research*. Volume 260, 106605.
- Newell, R. G., Sanchirico, J. N. och Kerr, S. (2005). Fishing quota markets. *Journal of Environmental Economics and Management*. Volume 49: 437-462.
- Newell, R. G., Papps, K. L. och Sanchirico, J. N. (2007). Asset Pricing in Created Markets. *American Journal of Agricultural Economics*. Volume 89, 259-272.
- NOAA (2023). <https://www.webapps.nwfsc.noaa.gov/apex/ifa/f?p=155:25> [2023-12-07]
- Oostdijk M., Santos, M. J., Agnarsson S. och Woods, P. J. (2019). Structure and evolution of cod quota market networks in Iceland over times of financial volatility. *Ecological Economics*. Volume 159, 279-290.
- Pascoe, S., Giles, N., och Coglan, L. (2019). Extracting fishery economic performance information from quota trading data. *Marine Policy* 102, 61–67.
- Regeringen (2022). *Uppdrag att på prov genomföra fiskeriförvaltningsåtgärder som motsvarar en utflyttning av trålgränsen*. Näringsdepartementet, 2022-05-19. N2022/01237.
- Regeringen (2023). *Uppdrag att föreslå ett system med överlåtbara fiskerättigheter i fisket efter bottenlevande arter*. Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet L12023/02424. 2023-05-04.
- Riksdagen (2017). *Uppföljning av systemet med överlåtbara fiskerättigheter i det pelagiska fisket*. 2016/17:RFR7. Riksdagstryckeriet, Stockholm.
- Ropicki, A. J. och Larkin, S. L. (2014). Social Network Analysis of Price Dispersion in Fishing Quota Lease Markets. University of Chicago Press. Volume 29, 157-176. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/epdf/10.1086/676852>
- Stage, J. Christiernsson, A. och Söderholm, P. (2016). The economics of the Swedish individual transferable quota system: Experiences and policy implications. *Marine Policy*. Volume 66, 15-20.
- Sundström, K., och Waldo, S. (2022). Ekonomiska och sociala konsekvenser av och risker med en koncentration av fiskemöjligheter till ett mindre antal aktörer. *AgriFood*. Övrig publikation 2022-10-31.
- Wageningen University & Research (2023). Fisheries in figures. <https://agrimatie.nl/PublicatiePage.aspx?subpubID=2526§orID=2860&themaID=2859&indicatorID=3537> [2023-12-18]

Opublicerade källor

- Agnarsson, S. Personlig kommunikation. 2023-10-12
- Nielsen, R. Personlig kommunikation. 2023-11-20.

van Oostenbrugge, H. Personlig kommunikation. 2023-11-20.

Thunberg, E. Personlig kommunikation. 2023-11-20.